

Koncepcia odborného vzdelávania a prípravy žiakov
na výkon povolání a odborných činností v rezorte
pôdohospodárstva a rozvoja vidieka 2014

OBSAH

1. Úvod	3
1.1 Svetové poľnohospodárstvo.....	3
1.2 Poľnohospodárstvo v EÚ.....	4
1.3 Ciele EÚ vo vzdelávaní.....	5
2. Východiská koncepcie	5
2.1 Pôdohospodárstvo na Slovensku.....	5
2.2 Vzdelanostná štruktúra Slovenska.....	7
2.2.1 Vzdelanostná úroveň v pôdohospodárstve.....	7
2.2.2 Vzdelanostná úroveň v potravinárstve.....	8
2.2.3 Vzdelanostná úroveň v lesníctve.....	9
2.3 Súčasný stav zamestnanosti v pôdohospodárstve.....	9
2.3.1 Súčasný stav zamestnanosti v poľnohospodárstve.....	9
2.3.2 Súčasný stav zamestnanosti v potravinárstve.....	11
2.3.3 Súčasný stav zamestnanosti v lesníctve.....	13
2.3.4 Vývoj pôdohospodárskej nezamestnanosti na Slovensku.....	13
2.4 Pôdohospodárske odborné vzdelávanie a príprava.....	14
2.4.1 Problémy odborného vzdelávania a prípravy.....	15
2.5 Vedomostný trojuholník.....	17
2.6 SWOT analýza vzdelávania v pôdohospodárstve.....	17
2.7 Legislatíva a východiskové materiály uzavreté k podpore odborného vzdelávania schválených dokumentov v pôdohospodárstve.....	19
3. Ciele rozvoja pôdohospodárstva	19
3.1 Programové vyhlásenie vlády.....	20
4. Programové zmeny na dosiahnutie cieľov koncepcie	22
5. Pracovný postup na zabezpečenie zmien vyplývajúcich z koncepcie	23
5.1 Europea Slovakia.....	23
5.2 Vzdelávanie v rámci Programu rozvoja vidieka 2007-2013.....	24
5.3 Vzdelávanie v rámci Program rozvoja vidieka 2014-2020 a Integrovaného operačného programu 2014-2020.....	26
5.4 Zdravie a zdravý životný štýl vidieckej mládeže.....	31
5.4.1 Program školské mlieko.....	31
5.4.2 Program školské ovocie.....	32
6. Záver	33

1. ÚVOD

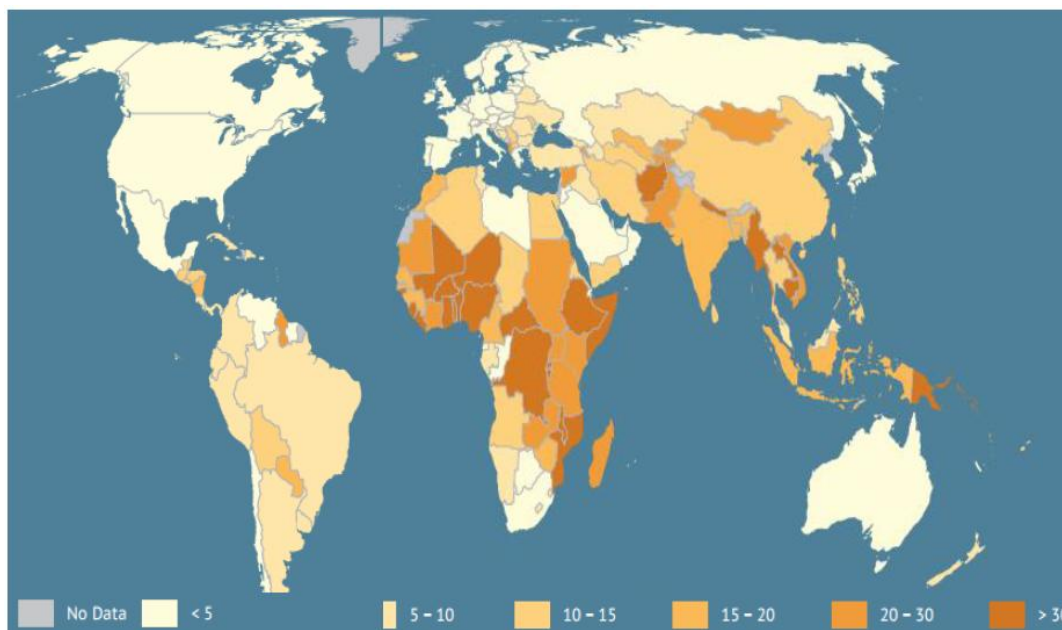
1.1 Svetové poľnohospodárstvo

Svetové poľnohospodárstvo, aj pri postupne klesajúcom podiele na svetovom HDP je stále významnou súčasťou svetového hospodárstva. Populácia Zeme neustále rastie, a tým sú kladené čoraz väčšie nároky na poľnohospodárstvo z hľadiska zabezpečenia potravinových zdrojov pre ľudstvo. Rozvoj poľnohospodárstva je značne nerovnomerný a produkčne sa koncentruje do hospodársky rozvinutých štátov, ktoré dosahujú vysokú produkčnú výkonnosť a produktivitu práce a nízku zamestnanosť.

Podľa posledných údajov výmera poľnohospodárskej pôdy na Zemi predstavuje asi 4,9 mld. hektárov, čo je 37,6 % z celkovej pôdy na svete (13,0 mld. hektárov). Rozloha poľnohospodárskej pôdy rozvojových štátov (3,3 mld. ha) prevyšuje rozlohu poľnohospodárskej pôdy hospodársky vyspelých štátov (1,6 mld. ha). Nielen medziročne, ale dlhodobo dochádza k znižovaniu výmery poľnohospodárskej pôdy. Podiel ornej pôdy na poľnohospodárskej pôde, t.j. stupeň zornenia dosahuje v súčasnosti 28,3 %. Najvyššia výmera poľnohospodárskej pôdy je v Číne, Austrálii, USA, Brazílii a v Rusku, kde je aj najvyššia výmera ornej pôdy. Najvyšší podiel ornej pôdy je v Japonsku (93 %), Indii (88 %) a v Nórsku (82,5 %). V Európskej únii (ďalej len EÚ) je to 58,4 %.

Poľnohospodárska pôda vo svete mala v predchádzajúcich rokoch variabilný vývoj. Po zlome v roku 2005, odkedy má celková výmera poľnohospodárskej pôdy klesajúci trend je vývoj poľnohospodárskej pôdy charakteristický poklesom výmery v rozvinutých krajinách príznačných vyššou intenzitou poľnohospodárskej výroby a nárastom v rozvojových krajinách, s prevládajúcou extenziou poľnohospodárskej výroby.

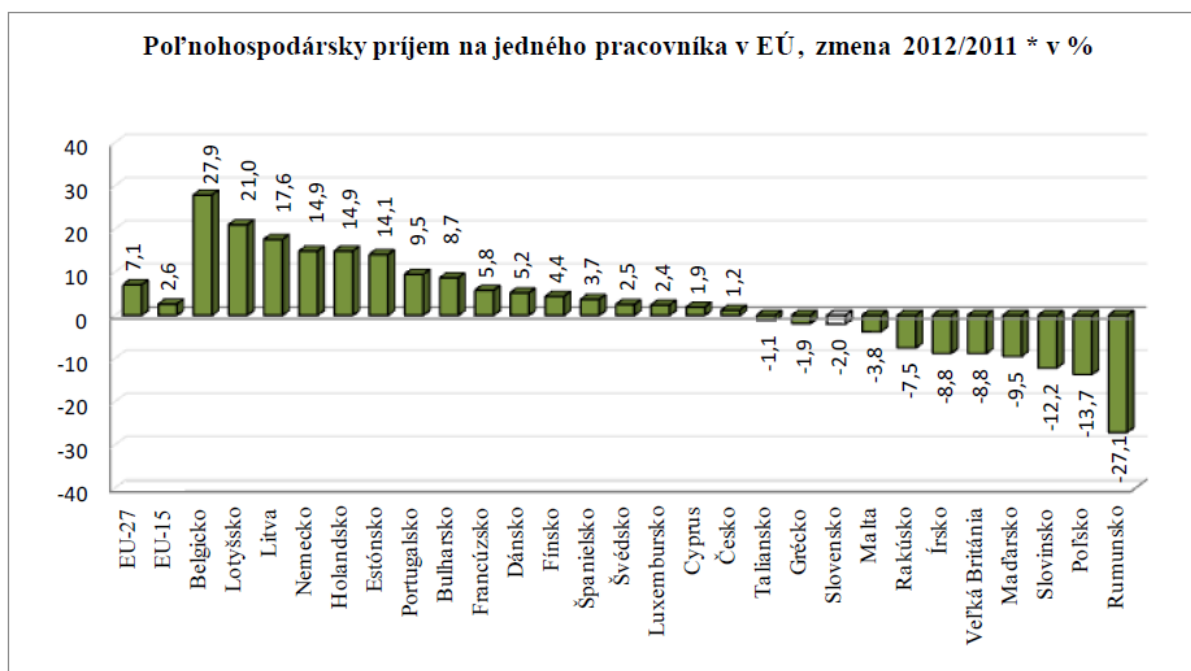
Podiel HDP poľnohospodárstva na celkovom HDP krajiny v roku 2013 (v %)

Prameň: FAO, Statistics Division (FAOSTAT), 2013

1.2 Poľnohospodárstvo krajín EÚ

Poľnohospodársky príjem na jedného pracovníka v krajinách EÚ-27 sa v roku 2012 zvýšil medziročne o 1,0 %. Tento vývoj bol ovplyvnený nárastom reálneho príjmu po započítaní inflácie o 0,5 % a poklesom poľnohospodárskej pracovnej sily o - 0,5 %. Medzi rokmi 2005 a 2012 sa reálny poľnohospodársky príjem na pracovníka zvýšil o 29,7 %, ale produktivita klesla až o 20 %. Zvýšenie poľnohospodárskeho príjmu v roku 2012 bolo ovplyvnené rýchlejším rastom hodnoty poľnohospodárskej produkcie v producentných cenách (1,8 %) ako nákladov na vstupy v reálnom vyjadrení (1,6 %), a to najmä v dôsledku zvýšenia cien (3,2 %), predovšetkým údržby budov (3,5 %), krmív pre zvieratá (3,7%), osív a sadív (4,7 %), energií a mazív (6,3%), hnojív a pôdnych prídavkov (6,7%).

Prameň: Eurostat, marec 2013, podľa odhadov jednotlivých členských štátov

*odhad 2012 z 8.3.2013

Vypracoval: VÚEPP

Poľnohospodársky príjem na pracovníka vzrástol v 16 a klesol v 11 krajinách EÚ. Najvyšší medziročný nárast bol v Belgicku (27,9 %) a najväčší pokles v Rumunsku (27,1 %). Z krajín V4 bolo na tom najlepšie Česko s nárastom 1,2 %. Slovensko zaznamenalo pokles o 2,0 %, ale tento bol nižší ako pokles v Poľsku (13,7 %) a v Maďarsku (9,5 %).

V roku 2012 sa hodnota poľnohospodárskej produkcie krajín EU-27, vyjadrená v cenách výrobcov, vplyvom malého nárastu reálnej hodnoty rastlinnej produkcie (0,5 %) a väčšieho nárastu živočišnej produkcie (3,8%) zvýšila len o 1,8 %.

Poľnohospodársky využívaná pôda dosiahla v krajinách EÚ-27 171,6 mil. ha, čo bolo cca 38,9 % z celkovej pôdnej plochy krajín EÚ-27. Čo sa týka klesajúceho objemu poľnohospodársky využívanaj poľnohospodárskej pôdy možno konštatovať, že ide o dlhodobjší trend poklesu.

Zamestnanosť v poľnohospodárstve má v krajinách EÚ- 27 rovnako dlhodobu klesajúcu tendenciu. Kým v roku 2010 bolo v poľnohospodárstve krajín EÚ-27 zamestnaných 11 mil. osôb, v roku 2011 to bolo už len 10,2 mil. osôb, čo možno považovať za najradikálnejší medziročný pokles posledných rokov. Na poľnohospodárskej zamestnanosti krajín EÚ-27 sa najviac podieľalo Poľsko (20,7 %), Rumunsko (15,4 %), Taliansko (11,3 %), Španielsko (8,8 %) a Francúzsko (7,8 %), čo súviselo s väčším počtom menších individuálnych hospodárstiev v týchto krajinách.

1.3 Ciele EÚ vo vzdelávaní

Hlavné ciele v oblasti vzdelávania smerujú k zvýšeniu kvality ľudského potenciálu a sú tesne prepojené s cieľmi v oblasti zamestnanosti a sociálnej kohézie. Vychádzajú z celkového nepriaznivého demografického vývoja v EÚ a skutočnosti, že nároky na kvality zamestnanca sa relatívne rýchlo zvyšujú. Za hlavné priority v tejto oblasti boli zvolené:

- zvýšenie výkonnosti a celkovej kvality vzdelávania
- riešenie problému zamestnanosti a rozvoja vidieka
- zvýšenie Európskej kohézie a vzájomného prepojenia vzdelávacích inštitúcií
- jednotný rámec Spoločenstva pre transparentnosť kvalifikácií a schopností EUROPASS.

Opatrenia na dosiahnutie cieľov:

- podpora celoživotného vzdelávania
- zvýšenie celkových výdavkov na vzdelávanie
- podpora mobility
- zatraktívnenie EÚ pre tretie krajiny
- definovanie spoločných cieľov európskych vzdelávacích systémov
- vzájomné uznávanie kvalifikácií
- podpora výučby európskych jazykov a zavedenie európskej dimenzie do vzdelávania.

Európsky kvalifikačný rámec:

Európska únia sa už dlhšiu dobu usiluje o zjednotenie uznávania kvalifikácií medzi jej členskými štátmi, základom čoho je práve Európsky kvalifikačný rámec (ďalej len EKR) - nástroj podporujúci prenos a uznávanie kvalifikácií medzi jednotlivými štátmi.

Každá krajina má zároveň svoj vlastný národný kvalifikačný rámec (ďalej len NKR), v ktorom sú hierarchicky zaradené jednotlivé kvalifikácie. Inými slovami každá kvalifikácia z Národnej sústavy kvalifikácií (ďalej len NSK) bude zaradená do jednej z úrovní NKR. Všetky NKR sú prepojené s EKR, ktorý funguje ako prostredník medzi európskymi krajinami.

Slovensko je posledný členský štát Európskej únie, ktorý stále nemá Národnú sústavu kvalifikácií. V súčasnej dobe však už prebieha projekt „Tvorba národnej sústavy kvalifikácií“, ktorého výsledkom budú dva verejne prístupné registre - Národná sústava kvalifikácií a Národný kvalifikačný rámec. Jeho ukončenie sa predpokladá v októbri 2015. Národná sústava kvalifikácií ponúkne občanom komplexný pohľad na kvalifikačný systém našej republiky, ich triedenie, cesty vedúce k ich získaniu alebo uznaniu či legislatívu upravujúcu kvalifikácie v špecifických prípadoch – napríklad pri regulovaných povolaniach.

Jedným zo základných princípov tvorby NSK je väzba na potreby pracovného trhu, ktoré sú vyjadrené v Národnej sústave povolání (ďalej len NSP). Kým NSP popisuje nároky trhu práce na jednotlivé pracovné miesta, NSK je systémový register, ktorý definuje vedomosti a zručnosti pre každú kvalifikáciu a umožní uznávať kvalifikáciu získanú aj neformálnou a informálnou cestou, napríklad praxou.

2. VÝCHODISKÁ KONCEPCIE

2.1 Pôdohospodárstvo na Slovensku

Štátnym záujmom Slovenskej republiky je rozvoj produkčne výkonného pôdohospodárstva, zabezpečujúceho celoplošné, účelné a efektívne obhospodarovanie pôdneho fondu krajiny a dostupnosť potravín pre obyvateľstvo, ako aj zabezpečenie trvalo udržateľného obhospodarovania lesov založeného na primeranom využívaní ich ekonomických, ekologických a sociálnych funkcií. Jeho udržateľný rozvoj ovplyvňuje kvalitu života spoločnosti.

Agropotravinárske a lesohospodárske procesy sa uskutočňujú v otvorenej krajine, využívajú prírodné zdroje a ekosystémy a preto aktívne pôsobia na prírodu a životné prostredie ako aj ekonomické a sociálne podmienky života na vidieku. Pôdohospodárstvo prispieva k udržiavaniu funkčnej vidieckej infraštruktúry a osídlenia.

Produkčné systémy v poľnohospodárstve a lesníctve sú komplexné, majú dlhodobú povahu a účinnosť a preto dosahy rozhodovania o politikách majú dlhodobú zotrvačnosť, čo znamená že poľnohospodárske a lesnícke politiky musia byť formulované z hľadiska dlhších časových perspektív a cieľov.

Pôdohospodárstvo čelí novým výzvam, a to globalizácii svetovej ekonomiky, hrozbe klimatickej zmeny, ale získava aj nové príležitosti v tvorbe novej energetickej rovnováhy s využitím svojho potenciálu tvorby obnoviteľných zdrojov energie.

Primárna funkcia poľnohospodárstva je produkcia potravín a priemyselných surovín. Najspoľahlivejším garantom potravinovej bezpečnosti je výkonné a medzinárodne konkurencieschopné poľnohospodárstvo vlastnej krajiny. Pre dosiahnutie stabilnej potravinovej bezpečnosti je potrebné zabezpečenie technologického rozvoja, primerané hodnotové pomery medzi vstupmi a výstupmi vrátane investovaného kapitálu ako aj fungujúca infraštruktúra tovarovej výmeny. Z toho dôvodu je potrebný rozvoj konkurencieschopnej, účelovo intenzívnej avšak environmentálne prijateľnej poľnohospodárskej výroby v priaznivých pôdnych a klimatických podmienkach a rozvoj poľnohospodárstva zameraného na extenzívnejšie a diverzifikovanejšie, výrazne ekologicky zamerané hospodárenie so zreteľom na zaistenie udržania kultúrneho vzhľadu krajiny a ochrany prírodných hodnôt v nepriaznivých výrobných podmienkach.

Dlhodobu udržateľné lesné hospodárenie predpokladá zabezpečiť ochranu a zveľadovanie lesov tak, aby plnili svoje verejnoprospešné funkcie a hospodársku funkciu ako producenta dreva ako ekologicky čistej a obnoviteľnej suroviny.

Hospodárske politiky (vrátane Spoločnej poľnohospodárskej politiky, ďalej len SPP) majú svojimi nástrojmi zabezpečovať udržateľnosť poľnohospodárskeho a lesníckeho využitia prírodných a iných zdrojov cestou konkurencieschopnej výroby a primeraného dôchodku populácie využívajúcej poľnohospodársku a lesnícku aktivitu ako zdroj uspokojenia existenčných potrieb.

Poľnohospodárstvo podstatnou mierou prispieva k udržiavaniu funkčnej sídelnej štruktúry vidieka, udržiavaniu vidieckej infraštruktúry a osídlenia. Disponuje materiálnymi a ľudskými zdrojmi pre počiatkové investície do diverzifikácie ekonomických aktivít na vidieku, rozvoj podnikania v oblasti služieb, remeselnej výroby, obchodu a pod. Úspech našich zámerov pri zmierňovaní regionálnych rozdielov priamo závisí od úspešnosti vidieckeho rozvoja. Aktuálne analýzy ukazujú, že tam, kde prosperuje poľnohospodárstvo, tam sa rozvíja aj vidiek a celý región, tam kde ono upadá, tam upadá aj celý región.

Úlohou spracovateľského sektora, spolu s prvovýrobou, je zabezpečenie dostatočnej ponuky hygienicky neškodných a kvalitných potravín v súlade s meniacimi sa spotrebiteľskými požiadavkami na potraviny.

2.2 Vzdelanostná štruktúra Slovenska

Vzdelanostná úroveň obyvateľstva na Slovensku korešponduje so zmenami na trhu práce. Za sledované obdobie 2001-2011 sa znížil podiel obyvateľov so základným, stredným odborným a učňovským (bez maturity) vzdelaním a podiel obyvateľov bez vzdelania (deti do 16 rokov + bez vzdelania). Zvýšil sa podiel obyvateľov so stredným vzdelaním s maturitou, vyšším odborným i vysokoškolským vzdelaním. Medzi vidiekom a mestskými regiónmi je výrazný rozdiel v rozložení vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva. Vo vidieckych regiónoch v roku 2011 trvale bývalo 12,3 % vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov, zatiaľ čo v mestských regiónoch to bolo až 26,2 %. Na vidieku je podiel obyvateľstva so základným vzdelaním výrazne vyšší ako v mestských regiónoch. Mierne nižší je na vidieku podiel obyvateľstva so stredoškolským vzdelaním. Tempo rastu stredoškolsky vzdelaného obyvateľstva bolo v uvedenom období na vidieku vyššie ako v mestských regiónoch.

2.2.1 Vzdelanostná úroveň v poľnohospodárstve

Vzdelanostná úroveň pracujúcich v sektore poľnohospodárstva (podľa Štatistického úradu SR - Výberové zisťovanie pracovných síl, ďalej len ŠÚ SR - VZPS) je horšia ako v národnom hospodárstve (ďalej len NH). V roku 2012 medziročne poklesli počty pracovníkov s vysokoškolským vzdelaním na 7,1 %. Na rozdiel od potravinárskej výroby, v poľnohospodárstve z počtu pracujúcich s vysokoškolským vzdelaním mali prevahu muži (74,4 %), v potravinárstve ženy (72,2 %). V skupine so základným vzdelaním došlo ku stabilizácii počtu pracovníkov a v skupine vyučených a stredoškolsky vzdelaných došlo naopak ku zvýšeniu. Tento trend korešponduje s charakterom poľnohospodárskej prvovýroby,

nakoľko väčšina zamestnancov nachádza uplatnenie v robotníckych profesiách v rastlinnej a v živočíšnej výrobe. Podiel vedúcich technických a administratívnych zamestnancov sa mierne zvyšuje, čo súvisí s posilnením kategórie pracovníkov so stredoškolským vzdelaním.

V roku 2013 sa vzdelanostná štruktúra oproti predchádzajúcemu roku zlepšila. Zvýšil sa podiel počtu pracovníkov s vysokoškolským vzdelaním na 9,3 %, t.j. o 2,2 percentuálneho bodu (ďalej len p. b.). Z počtu pracujúcich s vysokoškolským vzdelaním mali síce opäť prevahu muži (69,4 %), ale ich podiel medziročne klesol o 5,0 p. b. (Podiel pracujúcich s vysokoškolským vzdelaním v NH v roku 2013 sa mierne zvýšil a dosiahol 21,1 %). Pozitívny vývoj z hľadiska kvalifikácie sa zaznamenal aj u stredoškolákov, keď sa ich počet zvýšil o 6,4 %. V kategórii so základným vzdelaním došlo k poklesu počtu pracovníkov o 13,2 % a to najmä žien o 28,6 %. Podiel na celkovom počte sa znížil o 0,9 p. b. V skupine vyučených došlo ku zníženiu počtu o 13,9 % a podielu na celkovom počte pracujúcich o 5,3 p. b. a ubudlo viac žien ako mužov (20,4 %). Aj keď väčšina zamestnancov nachádza uplatnenie v robotníckych profesiách v rastlinnej a v živočíšnej výrobe, znižovanie vyučených pracujúcich naznačuje pokles kvalifikovaných robotníckych profesií v oboch odvetviach, čo korešponduje s poklesom chovu hospodárskych zvierat v roku 2013.

Takmer štvrtina manažérov poľnohospodárskych podnikov mala základné a ukončené stredoškolské prípadne vysokoškolské vzdelanie poľnohospodárskeho zamerania. Viac ako jedna tretina manažérov so základným a ukončeným poľnohospodárskym vzdelaním bolo do 35 rokov.

Je predpoklad, že v súčasnom období výrazná zmena nenastane. Možno očakávať zmenu od roku 2015, kedy sa akcent položí na podporu mladých farmárov. Možno predpokladať, že začínajúci mladí farmári budú mať v prevažnej miere stredoškolské, resp. vysokoškolské vzdelanie.

Podiel pracovníkov vo vekovej skupine 25-64 r. zapojených do systému celoživotného vzdelávania je 3,1 % (r. 2012).

Vývoj vzdelanostnej štruktúry v poľnohospodárstve v %

Vzdelanie	1994	2001	2010	2011	2012	2013
Základné	29,9	30,0	11,5	10,3	9,6	8,7
Vyučení	47,3	48,5	53,3	50,3	52,3	47,0
Stredné	18,4	19,4	27,2	29,0	31,4	34,8
Vysokoškolské	4,4	6,1	8,0	10,4	7,1	9,3

Zdroj: ŠÚ SR, vypracoval NPPC-VUEPP

2.2.2 Vzdelanostná úroveň v potravinárstve

Tak isto ako u poľnohospodárov i v tomto odvetví sa zlepšila štruktúra pracujúcich z hľadiska vzdelania. V roku 2013 (podľa VZPS) sa najviac zvýšil počet stredoškolsky vzdelaných pracujúcich o 6,6 tis. osôb (34,2 %). Počet vysokoškolákov sa zvýšil o 1,0 tis osôb (24,4 %) a ich podiel na celkovom počte na 8,8 % (o 0,3 p. b.). Zvýšenie počtu pracovníkov so základným vzdelaním o 1,2 tis. osôb (48,0 %) sa prejavilo na zvýšení podielu na celkovom počte medziročne o 1,2 p. b.

Vývoj vzdelanostnej štruktúry v potravinárskej výrobe (v %)

Vzdelanie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Základné	6,40	4,7	5,1	5,8	5,2	6,4
Učňovské	46,50	47,9	47,0	45,1	46,8	39,5
Stredné	41,70	42,3	42,3	39,0	39,8	44,9
Vysokoškolské	5,40	6,0	6,0	10,3	8,5	8,8

Zdroj: ŠÚ SR, vypracoval NPPC-VUEPP

2.2.3 Vzdelanostná úroveň v lesníctve

V rámci lesného hospodárstva (ďalej len LH) prevláda stredoškolsky vzdelaná pracovná sila (76 - 82%), pričom mužské pohlavie bolo na celkovom počte zamestnancov v r. 2013 zastúpené v pomere cca takmer 11 : 3, čo naznačuje výraznú maskulináciu tohto odvetvia. Podiel vysokoškolsky vzdelaných zamestnancov dosahuje spolu 22,9 %.

Štruktúra zamestnancov LH podľa vzdelania a pohlavia v tis. osôb

Vzdelanie		2010			2011			2012			2013		
		spolu	ženy	muži	spolu	ženy	muži	spolu	ženy	muži	spolu	ženy	muži
Základné	tis.	1,3	0,6	0,7	0,5	0,2	0,3	0,6	0,6	--	0,9	0,5	0,4
Stredoškolské	tis.	7,7	1,1	6,6	7,9	0,6	7,3	9,5	2,1	7,4	10,0	2,5	7,5
Vysokoškolské	tis.	1,1	0,3	0,8	1,6	0,2	1,4	1,5	0,2	1,3	3,2	0,2	3,0
Spolu	tis	10,1	2,0	8,1	10,0	1,0	9,0	11,6	2,9	8,7	14,0	3,1	10,9

Zdroj: NLC - LVU Zvolen

2.3 Súčasný stav zamestnanosti v pôdohospodárstve

2.3.1 Súčasný stav zamestnanosti v poľnohospodárstve

Od roku 2002 došlo v poľnohospodárskej prvovýrobe k výraznému úbytku pracovníkov v hlavnom zamestnaní. Zo 108,9 tis. pracujúcich sa znížil počet osôb viac ako o polovicu, a to na 51,6 tis. (z toho 74 % mužov a 26 % žien). Príčina poklesu zamestnanosti, v podmienkach Slovenska, spočíva vo výraznom útlme poľnohospodárskej výroby spojenej s odbytovou krízou na domácom trhu, transformáciou, zánikom nepoľnohospodárskych aktivít a následne i nízkym podielom diverzifikačných aktivít, mzdovou neatraktivitou a v poslednom období aj ekonomickou a finančnou krízou.

Čo sa týka vekovej štruktúry pracujúcich v poľnohospodárstve v rokoch 2002-2004 bola najsilnejšou vekovou kategóriou skupina pracovníkov vo veku 40-49 rokov. Od roku 2005 dominuje veková kategória vo veku 50-59 rokov, pričom v roku 2011 táto skupina tvorí až 40,3 % všetkých pracujúcich v poľnohospodárstve. Z dlhodobého hľadiska dochádza v štruktúre pracovníkov podľa veku takmer vo všetkých vekových kategóriách k poklesu stavov s výnimkou kategórie 60 a viac ročných pracovníkov, kde dochádza k miernemu nárastu.

Proporcionálne teda dlhodobo výrazne klesá podiel pracovníkov v nižších vekových kategóriách a mierne i v stredných kategóriách a naopak zvyšuje sa podiel osôb v starších vekových skupinách nad 50 rokov. Takmer tri štvrtiny pracovníkov v poľnohospodárstve malo v roku 2011 nad 40 rokov a necelá polovica mala nad 50 rokov. Dôvodom nezaujmu mladých ľudí o prácu na poľnohospodárskych farmách je viacero, ako napr. absencia dlhodobej koncepcie pre mladých, malých a začínajúcich farmárov, problémy so získaním vlastnej pôdy, nedostatočná cieľená podpora mladých, malých a začínajúcich farmárov, atď.

Dynamika znižovania počtu pracujúcich v poľnohospodárstve sa v roku 2013 opäť zvýšila. Medziročný pokles dosiahol 3,8 tis. osôb, t. j. o 7,4 %, na 47,8 tis. pracujúcich osôb. Podiel pracujúcich v poľnohospodárstve na celkovom počte pracujúcich v národnom hospodárstve SR (Európsky systém národných a regionálnych účtov v Európskej únii, ďalej len ESNÚ95) predstavoval 2,2 % a medziročne poklesol o 0,1 p. b. Na poklese počtu pracujúcich v poľnohospodárstve sa podieľal najmä pokračujúci útlm poľnohospodárskej prvovýroby.

Zníženie počtu pracujúcich sa prejavil i na zmenách ich počtu z hľadiska postavenia v zamestnaní. Podľa Výberového zisťovania pracovných síl (VZPS) v roku 2013 so statusom zamestnancov pracovalo v poľnohospodárstve o 1,6 tis. osôb (3,1 %) menej ako pred rokom. V kategórii podnikateľov poklesol počet o 0,8 tis. osôb (19,0 %), pričom horšia situácia bola u mužov - podnikateľov, ktorých medziročný pokles dosiahol až 1,2 tis. osôb (21,1 %). Podiel podnikateľov na celkovom počte pracujúcich poklesol o 1,4 p. b. na 8,3 %. Počet vypomáhajúcich členov domácností sa zvýšil viac ako dvojnásobne.

Priemerná mzda v poľnohospodárstve v roku 2013 dosiahla 626 € a medziročne sa znížila o 0,6 %.

Zmeny v počte pracujúcich sa v roku 2013 prejavili i vo vekovej štruktúre. K najvýraznejšiemu poklesu počtu pracujúcich osôb došlo v kategórii 30-44 ročných a to o 2,3 tis. osôb (14,4 %), z ktorých 87 % tvorili muži. Celkovo v poľnohospodárstve pokračovalo zvyšovanie podielu pracujúcich vo veku 45 rokov a viac ročných, ktorý sa medziročne v roku 2013 zvýšil o 4,2 p. b. a dosiahol 65,2 %, zatiaľ čo v NH sa síce medziročne znížil ale tvoril 39,2 %. Tak ako v roku 2012, najpočetnejšou vekovou kategóriou boli pracovníci vo veku 45-59 rokov (57,6 %). Ich počet sa medziročne zvýšil o 2,0 %. Podiel najstaršej kategórie vo veku 60 a viac rokov sa medziročne zvýšil o 0,7 p. b. na 7,6 %, kým v NH tvorila táto kategória v priemere 3,5 %. V roku 2013 pokračovalo zvyšovanie počtu najmladších pracujúcich 15-19 ročných ako aj ich podielu na celkovom počte pracujúcich o 0,2 p. b. na 0,4 %. Kategória mladých ľudí pracujúcich v poľnohospodárstve bola svojimi 8,9 % pod úrovňou priemeru NH až o 9,3 p. b.

Veková štruktúra pracujúcich v poľnohospodárstve v %

	2002	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
do 29 rokov	12,8	9,4	8,6	11,0	8,5	9,1	10,2	9,3
30-39	26,4	18,9	14,0	15,3	17,2	17,6	16,3	14,7
40-49	33,5	31,4	35,5	29,7	28,1	27,3	29,4	30,1
50-59	26,3	35,5	36,5	39,2	41,9	40,3	37,4	38,6
60 a viac rokov	1,0	4,8	5,5	4,7	4,2	5,6	6,9	7,6
Spolu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Zdroj: ŠÚ SR, vypracoval NPPC-VUEPP

V roku 2013 sa oproti predchádzajúcemu roku zmiernil pokles počtu pracujúcich žien a ich podiel na celkovom počte sa zvýšil o 0,6 p. b. na 24,6 %. Naopak počet mužov poklesol až o 5,0 % a tým podiel mužov na 75,6 % o 0,2 p. b. Podľa VZPS sa dynamika zhoršovania priemerného veku pracovníkov v poľnohospodárstve v roku 2013 zrýchlila (+0,7 roka) a priemerný vek pracovníkov dosiahol 46,7 rokov (v NH bol 40,9 rokov). Rovnakým tempom sa zvýšil i priemerný vek žien na 48,1 rokov. Výraznejší pokles počtu pracujúcich mladých mužov v roku 2013 sa prejavil na zvýšení priemerného veku mužov zo 45,5 rokov v roku 2012 na 46,1 rokov (+0,6). Z uvedeného vyplýva, že starnutie a pokles mužskej pracovnej sily v poľnohospodárstve môže viesť k ďalšiemu útlmu pracovných miest v živočíšnej výrobe (ďalej len ŽV) a v činnostiach vyžadujúcich nielen vzdelanie, ale i fyzickú zdatnosť.

Pracovníci v poľnohospodárstve	2012		2013		Rozdiel	
	Spolu	Ženy	Spolu	Ženy	Spolu	Ženy
Spolu v tis. osôb (=100 %)	55,1	13,2	52,8	13	-2,3	-0,2

Zdroj: ŠÚ SR, vypracoval NPPC-VUEPP

2.3.2 Súčasný stav zamestnanosti v potravinárstve

Počas rokov 2002-2011 sa počet pracujúcich v potravinárskej výrobe znížil z 66,4 tis. osôb na 49,6 tis. osôb t. j. o 25,3 %. V roku 2011 pracovalo v potravinárstve 50,8 % mužov a 49,2 % žien, tzn. že ide o odvetvie pomerne feminizované.

Príčinou poklesu zamestnanosti v potravinárskej výrobe je neustále znižujúci sa objem exportu produktov potravinárskej výroby, t.j. produktov s vyššou pridanou hodnotou a relatívne stúpajúci objem exportu prvovýroby. K celkovej nízkej rentabilite prvovýroby a znižovaniu zamestnanosti, hlavne v špeciálnej rastlinnej výrobe (sektor ovocia a zeleniny, vinohradníctva, chmeliarstva), prispieva aj zvýšené odvodové zaťaženie sezónnych pracovníkov platné od 1. januára 2014. Možným riešením by bolo vyňatie poľnohospodárov z povinnosti platiť odvody za pracovníkov pracujúcich sezónne na dohody v sektore špeciálnej rastlinnej výroby či zlepšením odbytovej koncovky produkcie.

V roku 2013 pracovalo v potravinárskej výrobe podľa VZPS 57,7 tis. osôb, z toho 47,3 % mužov. Medziročne sa počet osôb pracujúcich v tomto odvetví zvýšil o 9,2 tis. osôb (19,0 %). Kým počet žien v poľnohospodárstve klesol, v tomto odvetví sa počet žien zvýšil medziročne až o 7,1 tis. osôb (30,3 %) a mužov o 2,2 tis. osôb (9,8 %).

Zvýšením počtu pracujúcich sa zvýšil počet zamestnancov o 22,6 %. Zároveň však poklesol počet podnikateľov až o 40,7 % a počet vypomáhajúcich členov rodiny sa nezmenil. Kým v roku 2012 predstavoval podiel zamestnancov 93,8 % z celkového počtu pracujúcich, v roku 2013 sa zvýšil o 2,9 p. b. a zároveň sa znížil podiel podnikateľov o polovicu na 2,8 %.

V potravinárstve je na rozdiel od poľnohospodárstva z hľadiska počtu zamestnancov v mladších vekových kategóriách priaznivejšia situácia. Najsilnejšou vekovou kategóriou počas rokov 2002-2011 bola skupina pracovníkov vo veku 30-39 rokov, a to aj napriek tomu, že sa v tejto kategórii v roku 2011 zaznamenal relatívne vysoký medziročný úbytok zamestnancov na úrovni až 18,3 %.

V roku 2013 došlo rovnako ako v poľnohospodárstve ku zmenám. Pracujúca populácia v potravinárskom priemysle starne. Priemerný vek pracujúcich v potravinárskej výrobe sa už v roku 2011 v porovnaní s východiskovým rokom 2002 zvýšil o 3,8 roka. Okrem najmladších pracujúcich vo veku 15-24 rokov, kde pracoval rovnaký počet osôb ako pred rokom, sa zvýšil počet osôb vo všetkých ostatných vekových kategóriách. Najpočetnejšie boli v roku 2013 skupiny pracovníkov 40-44 ročných a 35-39 ročných, ktoré participovali na celkovom počte pracujúcich 15,3 %. Ženy boli v týchto kategóriách zastúpené 48,9 % a 55,7 %. Prílevom pracujúcich do potravinárstva sa zhoršila situácia v najstaršej vekovej kategórii, kde sa výrazne zvýšil počet pracujúcich. Priemerný vek pracovníkov v potravinárstve bol v roku 2013 rovnaký ako v roku 2012 a zároveň nižší ako v poľnohospodárstve o 5,4 roka. Priemerný vek žien sa zlepšil o 0,7 rokov na 41,3 rokov a vek mužov sa zhoršil o 0,4 rokov na 40,9 rokov.

Veková štruktúra pracujúcich v potravinárstve v %

	2002	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
do 29 rokov	29,1	24,7	22,7	19,8	15,7	15,5	14,8	16,5
30-39	30,4	27,1	29,7	31,4	33,6	30,6	28,3	29,0
40-49	28,6	27,8	27,0	26,8	26,9	27,2	32,7	29,0
50-59	11,6	20,1	19,7	21,3	23,3	24,8	22,0	23,2
60 a viac rokov	0,5	0,7	1,2	0,8	0,5	1,8	2,3	2,8
Spolu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

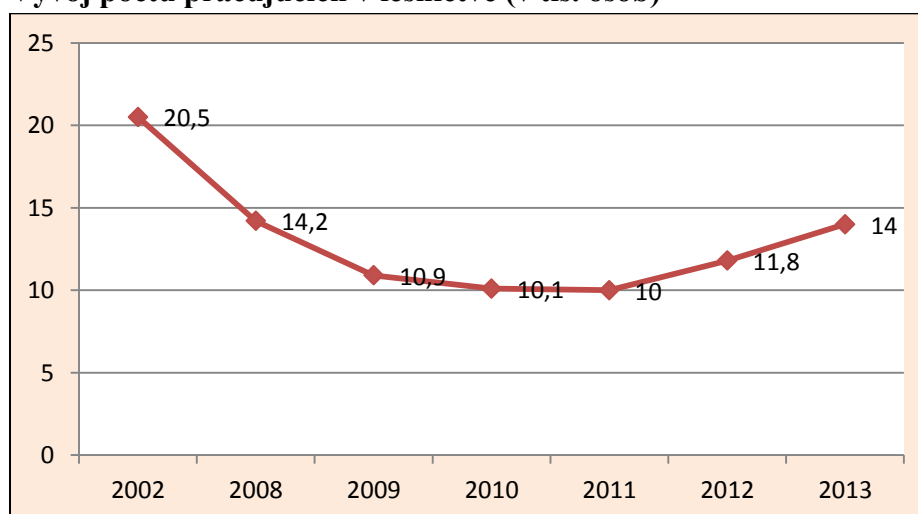
Zdroj: ŠÚ SR, vypracoval NPPC-VUEPP

Pracovníci v potravinárstve	2012		2013		Rozdiel	
	Spolu	Ženy	Spolu	Ženy	Spolu	Ženy
Spolu v tis. osôb (=100 %)	48,5	23,4	57,7	30,5	9,2	7,1

Zdroj: ŠÚ SR, vypracoval NPPC-VUEPP

2.3.3 Súčasný stav zamestnanosti v lesníctve

Počas rokov 2002-2013 sa počet pracujúcich v lesníctve znížil z 20,5 tis. osôb na 14,0 tis. osôb t. j. o 31,7 %. V roku 2013 pracovalo v lesníctve cca 80 % mužov a 20 % žien. Príčinou poklesu zamestnanosti v lesníctve je jednak zníženie objemu tradičných lesníckych činností, nerealizovanie činností, ktoré aktivujú dopyt po špecifických tovaroch a službách, t.j. hlavne činnosti na podporu lesnej turistiky, podporné činnosti na rozvoj tematického cestovného ruchu a pod., a jednak zvyšovanie produktivity práce v sektore lesníctva.

Vývoj počtu pracujúcich v lesníctve (v tis. osôb)

Zdroj: NLC-ÚLZI Zvolen

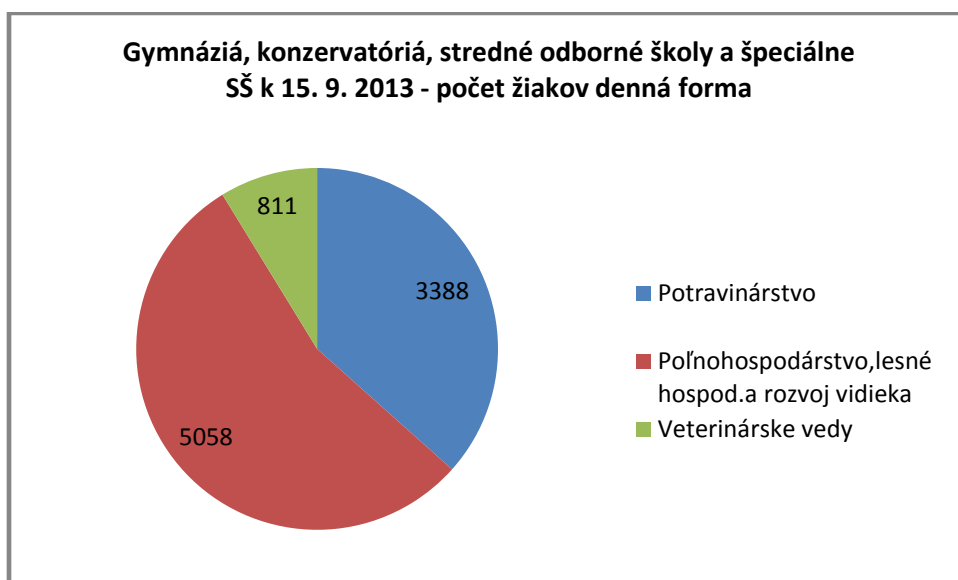
2.3.4 Vývoj pôdohospodárskej nezamestnanosti na Slovensku

Ukazovateľ	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Počet uchádzačov o zamestnanie k 31.12.	38 444	39 483	28 109	21 462	16 100	12 702	10 096	11 898	11 497	10 609	8 203	7 654
Podiel z celkového počtu odvetvovo identifikovaných uchádzačov o zamestnanie v %	11	12,2	10,9	10,4	10,1	9,4	7,9	6,5	6,9	6,1	5,0	5,1

Zdroj: ŠÚ SR

2.4 Pôdohospodárske odborné vzdelávanie a príprava

V súčasnosti je na území Slovenskej republiky viac ako 100 stredných odborných škôl s odborními zameraniami na poľnohospodárstvo, potravinárstvo, lesné hospodárstvo a veterinárne vedy. Spolu tieto školy navštevuje približne 9 257 žiakov. Najviac odborných pôdohospodárskych škôl je v Prešovskom kraji (19). Trnavský kraj má 16 škôl, Nitriansky 15, Žilinský 14, Banskobystrický tiež 14, Košický 10 a Bratislavský 7 škôl. Najmenej škôl pôdohospodárskeho zamerania je v Trenčianskom kraji (spolu 6). Aj napriek vysokému počtu uvedených škôl, výrobná pôdohospodárska prax signalizuje nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily.

Zdroj: Ústav informácií a prognóz školstva

Zdroj: Ústav informácií a prognóz školstva

2.4.1 Problémy odborného vzdelávania a prípravy

Zamestnávateľia naďalej často poukazujú na to, že stredoškolské odborné vzdelávanie a príprava v školách nedostatočne reaguje na aktuálne potreby trhu práce. Školy nedokážu pripraviť kvalifikovanú pracovnú silu v takej miere, aby bola schopná bezprostredne po ukončení štúdia priamo vstúpiť do pracovného procesu na konkrétnych pracovných pozíciách. Vedomosti absolventov nepokrývajú potreby praxe ani na 15 %. Na súčasný negatívny vývoj v odbornom školstve upozorňujú aj dostupné zdroje. Podľa OECD Slovensko v roku 2011 dosiahlo 13-percentnú celkovú nezamestnanosť, pričom nezamestnanosť mladých ľudí vo veku od 15 do 24 rokov dosiahla druhý najvyšší podiel z krajín OECD, a to 33 %. Z celkového počtu absolventov stredných škôl na Slovensku 29 % končí na úradoch práce. Problematická je aj situácia v oblasti pôdohospodárstva - vzhľadom na vysoký priemerný vek a prestarnutosť zamestnancov v súčasnosti pracujúcich v tomto sektore.

Samosprávne kraje, ako zriaďovatelia stredných odborných škôl pôdohospodárskeho zamerania, sa venujú problematike odbornej prípravy prevažne len v rámci svojich regiónov a nedisponujú dostatočným počtom odborných zamestnancov či metodikov z oblasti pôdohospodárstva. Školám chýbajú potrebné odborné informácie a údaje o európskej legislatíve a jej implementácii do praxe. Chýba im tiež možnosť pôdohospodárskeho poradenstva k obsahovej náplni výučby v odborných predmetoch vo vzťahu k najnovším poznatkom o nových technológiách a materiáloch. Absentujú prehľady, o aké profesie má prax záujem a aké sú jej požiadavky na absolventov stredných odborných škôl.

Národný ústav celoživotného vzdelávania (NÚCZV) realizuje národný projekt Ďalšie vzdelávanie a poradenstvo pre dospelých ako nástroj lepšej uplatniteľnosti na trhu práce. Národný projekt prispeje k zvýšeniu účasti dospelých na ďalšom vzdelávaní rozvojom systému ďalšieho vzdelávania a poradenstva pre dospelých. Pozornosť v rámci tohto projektu sa upriamuje najmä na ďalšie odborné vzdelávanie v odvetviach priemyslu, remesiel a služieb

(strojárstvo, elektrotechnika, automobilový a ťažobný priemysel, stavebníctvo, hutníctvo, drevárstvo či poľnohospodárstvo a iné). Súčasťou projektu je i realizácia prieskumu a monitoring vzdelávacích potrieb trhu práce na najžiadanejšie kvalifikácie v desiatich odvetviach, kde je zahrnuté i odvetvie poľnohospodárstvo. Prieskum sa uskutočňuje na vzorke 4200 respondentov.

V riadení a koordinácii odborných škôl po novom chýba predovšetkým odborná spolupráca s jednotlivými odvetvovými rezortmi a spolupráca s výrobnou praxou. Súčasne sa potvrdilo, že príprava odborníkov na povolania v poľnohospodárstve, potravinárstve, veterinárstve či lesníctve je odlišná od ostatných typov škôl, preto je potrebné zachovať vplyv rezortu a vzájomné väzby medzi pôdohospodárskymi školami a praxou. Práve tento problém si vyžaduje v školskej sústave veľmi citlivý a cieľavedomý prístup pedagogickej teórie, odbornej praxe a zainteresovanie kompetentných inštitúcií.

Nasvedčuje tomu aj súčasná iniciatíva Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR v súvislosti s navrhovanou realizáciou transformácie odborného školstva, ktorej sa venuje zvýšená pozornosť. Už aj prijatie zákona o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov č. 184/2009 Z. z. vytvorilo predpoklady pre nastavenie určitých systémových zmien, pričom jeho zámerom bolo vytvorenie ucelenej právnej úpravy v oblasti stredného odborného vzdelávania a prípravy.

Zákon o odbornom vzdelávaní a príprave, predovšetkým jeho novela č. 324/2012 Z. z., ktorá je účinná od 1. januára 2013, bližšie definuje pôsobnosť ústredných orgánov štátnej správy a upravuje postavenie i vstup stavovských, profesijných organizácií do oblasti odborného vzdelávania. Definuje metodiku účasti zástupcu stavovskej alebo profesijnej organizácie na teoretickej i praktickej časti odbornej zložky maturitnej, absolventskej alebo záverečnej skúšky.

Zástupcovia zamestnancov v oblasti odborného vzdelávania a prípravy sa vyjadrujú k finančnému a hmotnému zabezpečeniu žiakov, k sústave odborov vzdelávania i k obsahu odborného vzdelávania a prípravy.

Zámerom novelizovaného zákona o odbornom vzdelávaní a príprave je predovšetkým zjednotiť potreby praxe a odborného vzdelávania, nájsť postupy na vytváranie pracovných príležitostí predovšetkým pre absolventov stredných odborných škôl (ďalej len SOŠ) a taktiež zvýšiť zamestnanosť a možnosti uplatnenia sa mladých ľudí na trhu práce.

Stručné zhodnotenie súčasnej situácie

- Zaostávanie odbornej prípravy v stredných školách sa odzrkadľuje v nízkom podiele uplatnenia absolventov vo výrobnej praxi.
- Dochádza k rapídneho poklesu záujmu o vzdelávanie v stredných poľnohospodárskych, lesníckych, veterinárnych a potravinárskych odborných školách.
- Problematická je situácia v oblasti pôdohospodárstva vzhľadom na vysoký priemerný vek zamestnancov v súčasnosti pracujúcich v pôdohospodárstve.

- V regiónoch Slovenska chýba ponuka odborných povolání, ktoré súvisia s novovzniknutou situáciou v sektore. Chýbajú profesie, ktoré dávajú určité predpoklady pre vytváranie nových pracovných príležitostí.
- Školám dlhodobo chýba odborná metodika, metodické riadenie v odbornej zložke vzdelávania učiteľov a v praktickej príprave žiakov.
- Príprava žiakov v rezorte pôdohospodárstva je špecifická vzhľadom na biologický charakter výroby, nepretržitosť a sezónnosť výrobných prevádzok. Táto skutočnosť nie je rešpektovaná a zohľadňovaná v systéme riadenia odborného školstva.
- Systém financovania v stredných odborných školách nerozlišuje špecifikácie a náročnosť odbornej prípravy v jednotlivých odboroch a odborných zameraniach študijných a učebných odborov.
- Nastavenie normatívoov na žiaka spôsobuje, že v mnohých stredných odborných školách je zlý technický stav prístrojovej vybavenosti.

Odporúčania

- Zlepšiť spoluprácu ústredných orgánov štátnej správy, stavovských a zamestnávateľských inštitúcií.
- Podporiť kvalitu odbornej prípravy žiakov, absolventov škôl.
- Zlepšiť spoluprácu rezortu pri tvorbe obsahu školských vzdelávacích programov, úprave a inovácii pedagogických dokumentov. Potrebne je spolupracovať pri tvorbe nových študijných a učebných odborov.
- Definovať požiadavky trhu práce v regiónoch, zistiť potreby chýbajúcich profesií, definovať nové povolania, ktoré vytvárajú určité predpoklady pre zamestnanosť.
- Zabezpečiť účasť rezortu v rámci štátneho odborného dozoru (aj rezortný dozor) nad praktickým vyučovaním, ako aj na kontrole podmienok a úrovne praktickej prípravy.
- Venovať zvýšenú pozornosť ďalšiemu odbornému vzdelávaniu učiteľov odborných predmetov, majstrov odbornej výchovy a učiteľov odbornej praxe.
- Propagovať povolania, podporovať prezentácie pôdohospodárskeho odborného školstva v spolupráci so zamestnávateľmi a verejnoprávnymi médiami.

(Zdroj: SPPK)

Súčasný systém odborného vzdelávania na Slovensku

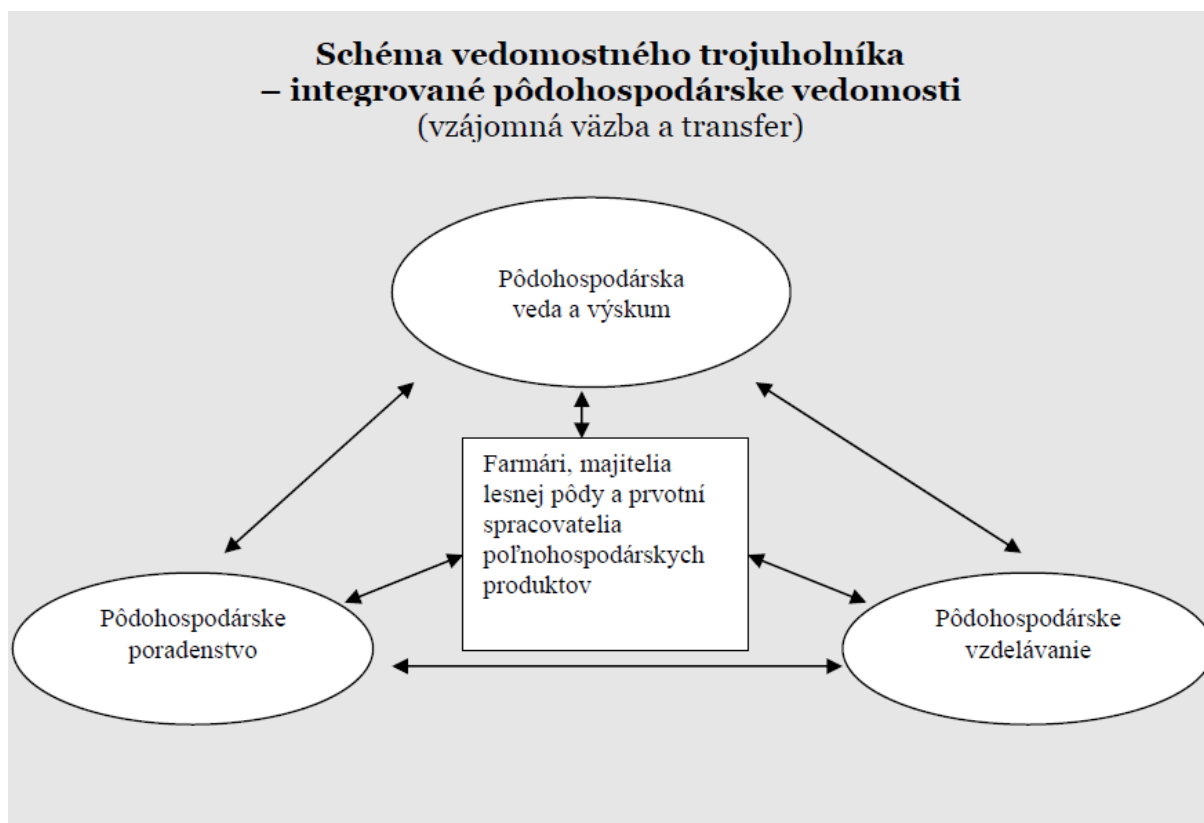
Celoživotné vzdelávanie zahŕňa vzdelávacie aktivity realizované v školskom systéme vzdelávania – formálne vzdelávanie, upravuje zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) v znení neskorších predpisov a zákon NR č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve.

Vysokoškolské vzdelávanie zabezpečuje Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Univerzita veterinárneho lekárstva Košice, Slovenská technická univerzita – Fakulta potravinárstva Bratislava, Lesnícka univerzita Zvolen.

Ďalšie odborné vzdelávanie zabezpečujú rezortné vzdelávacie inštitúcie Agroinštitút Nitra, Inštitút ďalšieho vzdelávania veterinárnych lekárov Košice a Národné lesnícke centrum -

Ústav lesníckeho poradenstva a vzdelávania vo Zvolene, ako aj ďalšie organizácie rezortu ako sú výskumné ústavy, Agentúra pre rozvoj vidieka, Ústav vedecko-technických informácií pre pôdohospodárstvo, rôzne profesijné zväzy a združenia, Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora, občianske neziskové organizácie (Vidiecky parlament) a ďalšie mimovládne neziskové organizácie so zameraním na vidiek.

2.5 Vedomostný trojuholník

Zdroj: Stratégia vzdelávania v rezorte pôdohospodárstva SR na roky 2007-2013

Stredobodom – objektom pôsobenia v rezorte pôdohospodárstva je farmár, majiteľ lesnej pôdy alebo prvotný spracovateľ poľnohospodárskych produktov. Pokiaľ nové poznatky vedy a výskumu nebudú prenesené prostredníctvom vzdelávacích aktivít a poradenských služieb v čo najkratšom možnom čase k pôdohospodárovi, nie je možné hovoriť o efektívnom transfere nových poznatkov k ich užívateľom a vôbec o opodstatnenosti vedomostnej nadstavby pôdohospodárskeho sektoru. Splnenie tejto úlohy je významným príspevkom rezortu pôdohospodárstva k budovaniu a k rozvoju vedomostnej ekonomiky v SR.

2.6 SWOT analýza vzdelávania v pôdohospodárstve

Silné stránky:

- prepojenie vzdelávania v stredných odborných školách pôdohospodárskeho zamerania s potrebami rezortu

- vybudovaná stabilná sieť vzdelávacích inštitúcií v rezorte
- možnosť vzdelávania pre každého záujemcu (farmára)
- tradícia v budovaní systému ďalšieho vzdelávania v rezorte pôdohospodárstva
- budovanie nadnárodnej spolupráce, vstup do medzinárodných projektov a programov vzdelávania

Slabé stránky:

- nedostatočná validita výstupných certifikátov v rámci priestoru EÚ
- nedostatočná spätná väzba uplatnenia sa na trhu práce po absolvovaní vzdelávania
- slabá komunikácia o identifikácii vzdelávacích potrieb na úrovni poľnohospodárskych podnikov a vidieckych regiónov
- nedostatočné využitie inovačných metód a foriem v systéme vzdelávania najmä informačno-komunikačných technológií
- nižšia účasť pracovníkov poľnohospodárskych podnikov v systéme celoživotného vzdelávania (ďalej len CŽV)

Možnosti:

- možnosť vzdelávania sa v každom veku so zreteľom na mladých, začínajúcich farmárov
- umožniť prístup ku vzdelávaniu priamo v regióne (regionálnom centre)
- využitie odborných škôl ako multifunkčných informačných a vzdelávacích centier na regionálnej úrovni pri poskytovaní komplexného vzdelávania
- zvýšiť kvalitatívnu úroveň vzdelávania certifikovaním vzdelávacích aktivít
- realizovať vzdelávacie aktivity v centrách materiálne a technicky vybavených potrebnými pomôckami
- zvýšiť spoluprácu rezortu so vzdelávacími inštitúciami, zriaďovateľmi škôl pôdohospodárskeho zamerania, zamestnávateľmi, či inými subjektmi a to najmä pri procese prispôsobovania existujúcich študijných a učebných odborov požiadavkám trhu práce a taktiež aj vytvárania nových odborov
- zapojenie sa do medzinárodných a národných programov a grantov
- intenzívnejšie využívať moderné informačné a komunikačné technológií v rámci vzdelávacích aktivít
- zvýšiť informovanosť o možnostiach čerpania finančných prostriedkov z existujúcich fondov EÚ

Ohrozenia:

- vysoké percento populácie zamestnané v pôdohospodárstve je vo veku nad 40 rokov
- nedostatočná podpora odborného vzdelávania zamestnancov poľnohospodárskych podnikov
- slabé využívanie informačných a komunikačných technológií v rámci vzdelávacích aktivít
- nedostatočné využívanie finančných zdrojov na národnej i medzinárodnej úrovni

- odchod mladých ľudí do zahraničia
- nedostatok financií v rezorte na riešenie otázok odborného vzdelávania a prípravy žiakov

2.7 Legislatíva a východiskové materiály uzavreté k podpore odborného vzdelávania schválených dokumentov v pôdohospodárstve

Východiskové materiály

- Stratégia vzdelávania v rezorte pôdohospodárstva Slovenskej republiky na roky 2007 - 2013
- Smernica Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky o celoživotnom vzdelávaní bola vypracovaná a schválená na základe Rozpracovaného programového vyhlásenia vlády SR na rok 2009. Prijatie smernice vyplývalo z potreby koordinácie odborných vzdelávacích aktivít obsiahnutých v legislatíve rezortu pôdohospodárstva. Jej obsah korešponduje so závermi zasadnutia Európskej rady v Lisabone v marci 2000, kde bol stanovený pre EÚ strategický cieľ – vybudovať konkurencieschopnú a dynamickú ekonomiku založenú na vedomostiach s väčšou sociálnou súdržnosťou a s vyššou mierou zamestnanosti
- Zákon č. 184/2009 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1305/2013 zo 17. decembra 2013 o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV) a o zrušení nariadenia Rady (ES) č. 1698/2005
- dohoda o spolupráci so Slovenskou poľnohospodárskou univerzitou v Nitre
- dohoda o spolupráci s SPPK.

3. CIELE ROZVOJA PÔDOHOSPODÁRSTVA

Ciele vychádzajú prioritne zo Spoločnej poľnohospodárskej politiky, Koncepcie rozvoja pôdohospodárstva na roky 2013 – 2020 a rovnako Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky na roky 2012 – 2016.

- ✓ zvýšenie produkčnej výkonnosti v nosných poľnohospodárskych komoditách na úroveň 80% súčasnej spotreby obyvateľstva na Slovensku
- ✓ zabezpečenie trvalo udržateľného obhospodarovania lesov
- ✓ rozvoj vidieka a zlepšovanie životných podmienok a zamestnanosti vidieckeho obyvateľstva, predovšetkým prostredníctvom podpory sektorov, ktoré sú potenciálnymi zdrojmi zamestnanosti

3.1 Programové vyhlásenie vlády 2012-2016

Vláda istôt pre občanov:

- podporí rozvoj vidieka a zlepšovanie životných podmienok vidieckeho obyvateľstva.
- bude rešpektovať programové dokumenty EÚ zamerané na podporu hospodárskeho rastu a ekonomickej výkonnosti v poľnohospodárstve a lesníctve pri dodržiavaní zásad vyváženosti medzi ekonomickým a ekologickým spôsobom hospodárenia.
- v rámci rokovaní o reforme spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ pre roky 2014- 2020 vyvinie vláda SR v rámci schvaľovacieho procesu v orgánoch EÚ maximálne úsilie na zabezpečenie nediskriminačných podmienok pre našich poľnohospodárov z hľadiska distribúcie podporných prostriedkov i ostatných nástrojov, rámcejúcich podnikanie v pôdohospodárstve.
- bude presadzovať zjednodušenie pravidiel krížového plnenia a celkové zjednodušenie spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ. Vláda bude prijímať len také vnútroštátne predpisy pre domácich výrobcov základných surovín pre potravinárske účely, ktoré nepôjdu nad rámec harmonizovanej legislatívy EÚ.
- zintenzívni podporu sektorov, ktoré sú potenciálnymi zdrojmi zamestnanosti, najmä živočíšnej výroby, ovocinárstva, zeleninárstva, vinohradníctva, ale aj potravinárskeho priemyslu. Osobitná podpora sa poskytne chovu hovädzieho dobytku a v prírodne znevýhodnených horských a podhorských oblastiach aj oviec.
- bude podporovať prípravu opatrení súvisiacich s adaptáciou poľnohospodárstva na zmenu klímy prostredníctvom takých spôsobov hospodárenia, ktorými sa zvýši zadržiavanie vody v krajine a prípravou účinnej politiky zachovania a rozvoja hydromelioračných zariadení (závlah a odvodnení).
- bude podporovať hospodárne využívanie poľnohospodárskeho pôdneho fondu, vytvorí podmienky na jeho ochranu pred neodôvodnenými zábermi na nepoľnohospodárske aktivity a bude hľadať možnosti aplikácie vhodných mechanizmov nákupu pôdy pre poľnohospodárov.
- vytvorí podmienky na urýchlenie postupu usporiadania pozemkového vlastníctva tak, aby bolo zabezpečené efektívne využívanie poľnohospodárskych a lesných pozemkov ich vlastníckmi.
- podporí obnovu a modernizáciu domáceho potravinárskeho priemyslu
- v oblasti poľnohospodárskej a potravinárskej výroby vláda podporí spracovanie a finalizáciu produktov z domácej výroby, okrem iného aj zvýšením propagácie a podpory predaja domácich potravín.
- podporou trvalo udržateľného obhospodarovania lesov sa zvýši konkurencieschopnosť lesného hospodárstva.

- pripraví mechanizmy pre dobudovanie systému hospodárskej úpravy lesov, vrátane trvalého financovania vyhotovenia programov starostlivosti o lesy a prijme systémové opatrenia v oblasti inštitucionálneho zabezpečenia týchto činností.
- podporí zalesňovanie poľnohospodársky nevyužívaných a ostatných degradovaných nelesných pôd s prioritou zalesňovania pôd extrémne ohrozených vodnou eróziou a svahovými deformáciami. Zámerom je tiež chrániť krajinu pred povodňami a vytvárať nové pracovné miesta na vidieku.
- v oblasti rezortnej vedy a výskumu vláda podporí verejno-súkromné partnerstvá zamerané hlavne na inovácie v poľnohospodárstve, potravinárstve a lesníctve.

4. PROGRAMOVÉ ZMENY NA DOSIAHNUTIE CIEĽOV KONCEPCIE

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, v spolupráci s pôdohospodárskou praxou bude cielene sledovať vývoj zamestnanosti (nezamestnanosti), mapovať potreby a požiadavky praxe v súvislosti s vytváraním pracovných miest a potrebou uplatnenia kvalifikovaných zamestnancov, rovnako ako i sledovať reakcie stredoškolského odborného vzdelávania a prípravy na aktuálne potreby trhu práce. Vzhľadom na nevyhovujúcu vekovú štruktúru v pôdohospodárstve (t.j. vysoké percento populácie zamestnané v pôdohospodárstve je vo veku nad 40 rokov) považuje rezort za mimoriadne dôležité najmä poskytnutie podpory mladým, začínajúcim farmárom, nakoľko vysoká veková štruktúra v pôdohospodárstve nedáva záruky adaptácie pre rýchle napredovanie inovatívnych nástrojov, informatizácie a adaptácie nových poznatkov vedy. Podporou mladých farmárov bude rovnako riešená aj otázka zamestnanosti, ako aj zamedzenie odchodu mladých ľudí z vidieka.

Ciele budú zabezpečované nasledovnými činnosťami:

- pravidelne mapovať potreby trhu práce v spolupráci s profesijnými komorami, zväzmi a združeniami pôdohospodárskeho zamerania
- naďalej spolupracovať, podľa platnej legislatívy, so strednými odbornými školami pri skvalitňovaní výučby, spolupracovať pri zabezpečovaní odborných súťaží, prezentácii škôl
- prihliadať na materiálnu a technickú náročnosť prípravy študentov a zohľadňovať ju v normatívnom financovaní vzhľadom na špecifickosť odborov v školách pôdohospodárskeho zamerania vzhľadom na ich biologický, ekologický charakter a potravinovú bezpečnosť obyvateľstva
- na základe mapovania, zlepšiť technický stav pomôcok, zmodernizovať zastaralé technologické zariadenia a materiálno – technické vybavenie praktickej prípravy v stredných odborných školách
- vytvoriť, v spolupráci so zriaďovateľmi škôl v jednotlivých regiónoch, vzdelávacie a poradenské centrá na bezprostrednejšiu realizáciu vzdelávacích a poradenských potrieb vyplývajúcich z aktuálnych požiadaviek pôdohospodárskej praxe, na overovanie

pripravenosti študentov pre prax, implementovanie legislatívnych zmien a nových metodologických postupov a informácií vyplývajúcich z požiadaviek EÚ

- venovať zvýšenú pozornosť odbornej príprave pedagógov vyučujúcich v stredných odborných školách pôdohospodárskeho zamerania zabezpečovaním ich programov celoživotného vzdelávania formou organizovania metodických dní v študijných a učebných odboroch
- rozšíriť účasť odborníkov (participáciou rezortov a stavovských organizácií) na činnosti školskej inšpekcie pri posudzovaní materiálneho, technického a personálneho vybavenia škôl, najmä pri zavádzaní nových študijných a učebných odborov do siete škôl a školských zariadení pre zabezpečenie kvalitnej odbornej prípravy
- uľahčiť vstup mladých poľnohospodárov s primeranými zručnosťami do poľnohospodárstva
- podporiť odborné vzdelávanie, získavanie zručností a využívanie poradenských služieb prostredníctvom Programu rozvoja vidieka SR (ďalej len PRV SR)
- investovať do vzdelania, školení a odbornej prípravy, zručností a celoživotného vzdelávania prostredníctvom vývoja vzdelávacej a výcvikovej infraštruktúry v rámci Integrovaného regionálneho operačného programu

5. PRACOVNÝ POSTUP NA ZABEZPEČENIE ZMIEN VYPLÝVAJÚCICH Z KONCEPCIE

Zmeny, ktoré sa uskutočnili po vstupe Slovenska do EÚ, prinášajú pre agrárny sektor nové výzvy, vyžadujúce nové prístupy v odbornej príprave žiakov. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR podporuje odborné vzdelávanie prípravou nových odborov, ktorých obsahový námet korešponduje so zámermi odborného vzdelávania v EÚ, a ktoré by zaujali predovšetkým mladých ľudí. Cieľom je poskytnúť žiakom kvalitnú praktickú prípravu, aby boli v čo najväčšej miere uplatniteľní na trhu práce vzhľadom na to, že v súčasnosti prax signalizuje nedostatok kvalifikovaných pracovníkov so stredným odborným vzdelaním.

5.1 Europea Slovakia - Združenie vzdelávacích zariadení pre pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka, je dobrovoľnou záujmovou, nepolitickou a neziskovou organizáciou fyzických osôb podieľajúcich sa na vzdelávaní stredných škôl, vzdelávacích zariadení a zariadení praktického vyučovania pôdohospodárskeho zamerania v Slovenskej republike. Môže združovať aj ďalšie fyzické a právnické osoby, zaoberajúce sa výchovou, vzdelávaním, praktickou prípravou mládeže, dospelých a poradenskou činnosťou. Združenie sa zakladá z dôvodu ochrany záujmov a presadzovania práv a oprávnených požiadaviek združených členov s cieľom presadzovania kvalifikovaných zámerov, smerujúcich k podpore odborného vzdelávania v pôdohospodárstve a k zachovaniu trvalo udržateľného rozvoja vidieka Slovenska.

Základné ciele Združenia Europea Slovakia sú:

- zlepšenie poľnohospodárskych výcvikov,
- propagácia študentských a učiteľských výmen,

- rozvoj bežných výcvikových programov,
- vytvorenie možností na komunikáciu s inými poľnohospodárskymi vzdelávacími inštitúciami v EU,
- navrhnutie modulových programov, ktoré sú podporené niekoľkými krajinami EU,
- vytvorenie európskych poľnohospodárskych sietí s príbuznými témami,
- zlepšenie znalosti cudzích jazykov u poľnohospodárskej populácie,
- rozvoj otvorených štúdií, možností pre poľnohospodársky sektor.

Projekty realizované Europea International, do ktorých je možné sa zapojiť:

Projekt YEBISU

(viac <http://www.mvdspekhoveniers.nl/yebisuproject/index.php?page=home>)

Projekt SOŠ Pruské pod názvom „Flornet s mobility for students 2012“ (viac <http://www.europeaslovakia.com/files/-lanok-do-novin.pdf>)

Projekt ECVET - Európsky systém prenosu kreditov v odbornom vzdelávaní a príprave (viac http://web.saaic.sk/lp/sk/main.cfm?obsah=m_ECVET.cfm&sw_prog=4)

Projekt EKOPAS - je prevažne zameraný na podporu obnoviteľných zdrojov energie, energetickej efektívnosti a úspor energie (viac <http://www.ekopass.org/en/faqs>)

Projekt COPCHAVET - „Zvládnutie aktuálnych výziev odborného vzdelávania v pôdohospodárskom a v zelenom sektore“ (viac http://sosrakovice.edupage.org/files/let_k_COPCHAVET_SK.pdf)

Projekt CEDEFOP (viac <http://www.cedefop.europa.eu/EN/Index.aspx>)

Projekt AQUAP (viac <http://www.greenplacement.nl/>)

Najnovšie sa pripravuje "Projekt diseminačného vybavenia".

5.2 Vzdelávanie v rámci Programu rozvoja vidieka 2007-2013

PRV SR 2007 – 2013 bol schválený Európskou komisiou dňa 4. decembra 2007. Komisia skonštatovala, že program je harmonicky vyvážený a pokrýva rovnomerne celé územie SR. Hlavný dôraz sa v programe kladie na podporu investícií do poľnohospodárskej prvovýroby a spracovateľského priemyslu, podporu životného prostredia vidieka, podporu znevýhodnených oblastí vidieka a zároveň aj na vytváranie pracovných príležitostí na vidieku.

V nadväznosti na hlavné ciele sa PRV SR 2007 – 2013 realizuje prostredníctvom 4 osí:

Os 1 - Zvýšenie konkurencieschopnosti sektora poľnohospodárstva a lesného hospodárstva

Os 2 - Zlepšenie životného prostredia a krajiny

Os 3 - Kvalita života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva

Os 4 - Realizácia prístupu Leader.

V osi 1 je zakotvená priorita „Prehlbovanie vedomostí a zvyšovanie odborného prehľadu v oblasti agropotravinárstva a lesníctva“, kde opatrenie 1.6 s názvom Odborné vzdelávanie a informačné aktivity rozširuje rámec vzdelávacích a informačných aktivít a šíri poznatky pre všetkých pracujúcich v poľnohospodárstve, potravinárstve a lesnom hospodárstve. Možnosť zlepšiť riadenie poľnohospodárskych a lesných podnikov poskytuje opatrenie 1.7 Využívanie poradenských služieb.

Os 3 v rámci priority „Podpora vzdelávacích aktivít“ podporuje rozvoj životaschopného vidieka a vidieckej zamestnanosti, ktorý závisí od naštartovania ľudského potenciálu, rýchlejšieho a dokonalejšieho prístupu k aktuálnym informáciám a od doplnenia kvalifikácie a vzdelania obyvateľstva. Odráža sa v opatrení 3.3 s názvom Vzdelávanie a informovanie.

Pretrvávajúcou prekážkou rastu a rozvoja je pre niektoré vidiecke lokality zabezpečenie dostatočne vzdelanej, kvalifikovanej pracovnej sily, ktorá bude schopná pracovať s novými technológiami, metódami a poznatkami vedy, informáciami o najnovších trendoch v relevantných odboroch a vývoji na trhoch. Disparity v rozložení populácie s vysokoškolským vzdelaním a všeobecne nižšia úroveň kvalifikácie vidieckych pracovníkov sú výrazným limitom v podpore podnikania vo vidieckych regiónoch. To, že kvalitný ľudský potenciál (populačne, vzdelanostne) je ešte stále sústredený najmä vo väčších mestách, brzdí naštartovanie rozvojových trendov na vidieku, čo vytvára značne odlišné východiskové podmienky i rozvojové predpoklady vidieka a mesta.

Pôdohospodárstvo podstatnou mierou prispieva k udržiavaniu funkčnej vidieckej infraštruktúry a osídlenia. Disponuje však nepostačujúcimi materiálnymi a ľudskými zdrojmi pre počiatočné investície do diverzifikácie ekonomických aktivít na vidieku, rozvoja podnikania v oblasti služieb, remeselnej výroby, obchodu a vidieckeho cestovného ruchu. Sektor pôdohospodárstva je spolutvorcom prostredia pre rekreáciu vidieckeho aj mestského obyvateľstva, ktoré využíva odvetvie komerčného cestovného ruchu vo vidieckom priestore.

Prostredníctvom diverzifikácie do nepoľnohospodárskych činností, podpory cestovného ruchu môže byť zvrátený negatívny trend ekonomického a sociálneho úpadku a vysídľovania, ktorému čelia mnohé vidiecke oblasti tak v Európe, ako i na Slovensku. Úspešná implementácia vzdelávacích aktivít vyžaduje silné motivačné stratégie v tradičných i nových zručnostiach pre ekonomických aktérov vo vidieckych oblastiach.

Rozvoj vzdelávacích aktivít a kvalifikácie vidieckeho obyvateľstva vytvára predpoklad pre rozvojové investície vo vidieckych regiónoch a diverzifikáciu vidieckej ekonomiky do všetkých oblastí. Multifunkčné vzdelávanie a informovanie subjektov pôsobí komplementárne s ekonomickým rastom, zlepšením sociálnych podmienok a kvality života obyvateľov vidieckych oblastí.

Cieľom podpory sú vzdelávacie projekty zamerané na získavanie, prehľbovanie, inovácie vedomostí, zručností a šírenie informácií. Oprávnené sú všetky vzdelávacie a informačné

aktivity, ktoré súvisia s cieľmi opatrenia a to všetky formy ďalšieho vzdelávania, ktorých zameranie je v súlade s cieľmi opatrenia a príslušnými právnymi predpismi EÚ. Vzdelávacie aktivity určené pre podnikateľské subjekty a subjekty verejnej správy (obce, mestá a ich združenia a občianske združenia) – tematicky zamerané najmä na: ekonomiku podnikateľského subjektu (napr. legislatíva, riadenie ekonomicky životaschopného podniku, podnikateľský plán, diverzifikácia činností, spolupráca a rozvoj podnikov); zavádzanie nových metód a nástrojov práce a riadenia vo vidieckom priestore; manažment kvality; inovácie vo vidieckych oblastiach, zavádzanie informačných technológií, internetizáciu; ochranu životného prostredia (environmentálne vhodné technológie, alternatívne zdroje energie, separovaný zber, využívanie biomasy, ochrana, tvorba a manažment krajiny, cieľová kvalita vidieckej krajiny a pod.); obnovu a rozvoj vidieka; prístup Leader. Ďalej sú oprávnené všetky rôzne formy informačných aktivít ako tvorba nových vzdelávacích programov; tvorba analýz vzdelávacích potrieb; krátkodobé kurzy, školenia, tréningy na získanie potrebných vedomostí a zručností; konferencie a semináre; televízne a rozhlasové kampane (ako sú propagačné aktivity, besedy, talk show); výmenné informačné stáže a návštevy; putovné aktivity k cieľovým skupinám ako i ďalšie formy, ako napríklad tlačené publikácie a webové portály či trvalý informačný a poradenský servis zameraný na celoživotné vzdelávanie.

Rovnako aj stredné odborné školy, prostredníctvom svojich občianskych združení alebo neziskových organizácií môžu čerpať financie fondu a vzdelávať špecifickú cieľovú skupinu dospelých určených kritériami v opatrení. Oprávneným žiadateľom sú subjekty – inštitúcie, pôsobiace v oblasti vedy, výskumu a ďalšieho vzdelávania a v predmete svojej činnosti majú vzdelávacie aktivity alebo poskytovanie informačných aktivít (štátne, príspevkové, rozpočtové, verejno-právne, neziskové organizácie, občianske a záujmové združenia, profesijné komory – pôsobiace minimálne 12 mesiacov pred podaním žiadosti, štátne podniky).

Neoprávnenými projektami sú vzdelávacie projekty, ktoré sú organizované v rámci existujúceho školského systému na úrovni stredných, vyšších a vysokých škôl (vrátane špecializačného a kvalifikačného štúdia).

5.3 Vzdelávanie v rámci Programu rozvoja vidieka 2014-2020 a Integrovaného regionálneho operačného programu 2014-2020

Priority PRV SR 2014-2020:

- Podpora prenosu znalostí a inovácie v poľnohospodárstve, lesnom hospodárstve a vo vidieckych oblastiach;
- Posilnenie životaschopnosti poľnohospodárskych podnikov a konkurencieschopnosti všetkých druhov poľnohospodárstva vo všetkých regiónoch a presadzovanie inovačných poľnohospodárskych technológií a udržateľného obhospodarovania lesov;

- Podpora organizácie potravinového reťazca vrátane spracovania poľnohospodárskych výrobkov a ich uvádzania na trh, dobrých životných podmienok zvierat a riadenia rizík v poľnohospodárstve;
- Obnova, zachovanie a posilnenie ekosystémov, ktoré súvisia s poľnohospodárstvom a lesným hospodárstvom;
- Podpora efektívneho využívania zdrojov a podpora prechodu na nízko-uhlíkové hospodárstvo odolné voči klíme v odvetví poľnohospodárstva, potravinárstva a lesného hospodárstva;
- Podpora sociálneho začleňovania, zmiernovania chudoby a hospodárskeho rozvoja vo vidieckych oblastiach.

Rezort pôdohospodárstva v novom programovom období 2014-2020 podporí rozvoj vedomostnej základne vo vidieckych oblastiach a prispeje k rozširovaniu odborných znalostí a schopností pracovníkov v poľnohospodárstve, potravinárstve, lesníctve a vidieckych malých a stredných podnikov, prostredníctvom niekoľkých prierezových opatrení:

➤ **Čl. 14 Prenos znalostí a informačné aktivity**

Cieľom opatrenia sú projekty zamerané na podporu dlhodobejšieho odborného vzdelávania a získavania zručností ako i krátkodobých resp. jednorazových odborných informačných činností.

Opatrenie je uplatniteľné vo viacerých prioritách, pričom reaguje na vzdelanostnú situáciu na SR – na nízku účasť pracovníkov poľnohospodárskych podnikov na celoživotnom vzdelávaní, kde podiel celoživotného vzdelávania cielenej populácie 25-64 rokov v SR výrazne zaostáva za vyspelejšími štátmi a priemerom EÚ-27; na horšiu vekovú štruktúru pracovníkov v poľnohospodárstve, kde nedochádza k prirodzenej obnove pracovnej sily a takmer polovica (45,9 %) pracovníkov je starších ako 50 rokov; a na nedostatočnú analýzu a identifikáciu vzdelávacích potrieb na úrovni podnikov v pôdohospodárstve a na vidieku. Nároky na vzdelanostnú úroveň pracovníkov v poľnohospodárstve sú odrazom celkovej vzdelanostnej úrovne všetkého obyvateľstva na vidieku.

Poľnohospodárstvo zamestnáva väčšinou ľudí so základným a neúplným stredným vzdelaním. Potreba ľudí s vyšším a vysokoškolským vzdelaním v oblasti nezamestnanosti na vidieku kopíruje celkový vývoj na trhu práce v SR, avšak nadobúda omnoho vyššie hodnoty. Vysoká miera nezamestnanosti vo vidieckych regiónoch má viacero dôvodov, z ktorých najvýznamnejšie sú nedostatočná vzdelanostná a kvalifikačná úroveň vidieckeho obyvateľstva, jeho nízka mobilita a vysoká viazanosť na poľnohospodárstvo, absencia lokálnych a regionálnych výrobo-spotrebiteľských reťazcov, nízke mzdové ohodnotenie pracovníkov v pôdohospodárstve, a tým nízka kvalifikačná úroveň či vysoký vek ľudských kapacít v tomto sektore. Zámerom rezortu pôdohospodárstva je preto venovať zvýšenú pozornosť najmä skupine mladých ľudí, ako potenciálne pracujúcim v rezorte, v maximálnej miere ich motivovať, vytvárať podmienky potrebné pre zamestnanie, rozvoj podnikania a tým zabezpečiť rozvoj vidieka.

Opatrenie prispieva ku kvalite ďalšieho odborného vzdelávania s cieľom zlepšiť jeho výsledky, šírenie inovácií a vedomostí, využívanie informačných a komunikačných technológií, zabezpečenie transformovania inovatívnych myšlienok do nových produktov a služieb na podporu rastu, vytvorenie pracovných miest a riešenie sociálnych výziev, šírenie vedomostí, skúseností a spolupráce s výskumom na takej úrovni, aby bola dosahovaná vysoká ekonomická účinnosť a konkurencieschopnosť na jednotnom európskom trhu.

Podopatrenia prioritne reagujú na nasledovné potreby:

- Podpora inovácií a vedomostnej základne vo vidieckych oblastiach;
- Podpora celoživotného vzdelávania a odborného vzdelávania v sektoroch poľnohospodárstva a lesného hospodárstva;
- Prenos vedomostí a zručností pre uľahčenie generačnej výmeny v sektore poľnohospodárstva a podpore mladých poľnohospodárov pri začatí činnosti;
- Podpora celoživotného vzdelávania a odbornej príprave v poľnohospodárstve a potravinárstve, najmä v oblasti riadenia, udržateľných postupov, zlepšovania kvality, nových technológií, zmeny zamerania činností podnikov;
- Podpora celoživotného vzdelávania v oblasti budovania a rozširovania regionálnych výrobnospotrebitel'ských reťazcov, priameho predaja, regionálnych značiek kvality a krátkych marketingových reťazcov;
- Podpora celoživotného vzdelávania so zameraním na znižovanie negatívnych dopadov činností jednotlivých sektorov pôdohospodárstva a ostatných vidieckych aktivít na jednotlivé zložky životného prostredia (ovzdušie, voda, pôda), biodiverzitu ekosystémov ako aj adaptáciu na klimatické zmeny;
- Prenos vedomostí a zručností v oblasti zvýšenia účinnosti využitia energie v poľnohospodárstve a pri spracovaní potravín;
- Prenos vedomostí a zručností v oblasti uľahčenia dodávok a využitia obnoviteľných zdrojov energie, vedľajších produktov, odpadov, zvyškov a iných nepotravinových surovín na účely bioekonomiky;
- Prenos vedomostí a zručností v oblasti zníženia emisií oxidu dusného a metánu z pôdy, resp. z produkcie, z odpadov a vedľajších produktov v pôdohospodárstve;
- Prenos vedomostí a zručností pre oblasť podpory sekvestrácie oxidu uhličitého v poľnohospodárstve a lesnom hospodárstve.

➤ **Čl. 15 Poradenské služby**

V súvislosti s reformou Spoločnej poľnohospodárskej politiky (ďalej len SPP) sú očakávania od Farmárskeho poradenského systému (FAS) vysoké, nakoľko má poskytovať výstupy farmárom nielen týkajúce sa krížového plnenia, ale celého širokého spektra tém od konkurencieschopnosti, cez inovácie až po oblasti životného prostredia (ďalej len ŽP) a klímy, vrátane implementácie greening. Posilnenie FAS by malo zaistiť, že farmári budú mať k dispozícii poradenstvo reflektujúce špecifickú situáciu na farme, pričom smerom k prierezovým témam ŽP a klímy je pri príprave poradcov potrebné začať presadzovať a

navrhovať riešenia v úzkom prepojení na konkrétny potenciál farmy/podniku s cieľom chrániť biodiverzitu, kvalitu vody, pôdy, zabrániť zmene klímy a podporiť adaptáciu.

V oblasti potravinárstva je možnosť získať nové poznatky z legislatívy, nových technológií, ich transfer do praxe a tiež rozvíjať spoluprácu medzi jednotlivými subjektmi, čo je dôležitou súčasťou fungovania potravinárskych podnikov z pohľadu spracovania a predaja ich produktov.

Špecializované poradenstvo v oblasti lesníctva umožňuje získavať poznatky o zmenách právnych predpisov upravujúcich hospodárenie v lese, zavádzanie nových technológií, postupov i získavanie nových vedomostí a zručností potrebných pre lesnícku prax.

Rozhodujúcou zložkou systému sú odborné ľudské kapacity - poradcovia, ktorí musia posúdiť konkrétnu situáciu každého jednotlivca, mať prehľad, dobre poznať procesy a postupy obvyklé v pôdohospodárskej praxi, musia poznať detaily a súvislosti a mať schopnosť, poznatky a dôveryhodnosť, aby jednotlivca, ktorému je poskytnutá poradenská služba šitá na mieru zmenil svoje konanie. Rovnako musia ovládať spôsob a metodiku poradenstva a taktiež byť ekonomicky nezávislí od záujmov komerčných firiem.

Podopatrenia prioritne reagujú na nasledovné potreby:

- pomoc poľnohospodárom a obhospodarovateľom lesa využívať poradenské služby na zlepšenie ekonomickej a environmentálnej výkonnosti, ako aj adaptáciu ich podniku na klimatické zmeny a podporu pružnosti ich hospodárstva, podnikania a/alebo investícií;
- podporu vzdelávania poradcov.

➤ *Čl. 18 Investície do hmotného majetku*

V rámci podopatrenia zameraného na zlepšenie výkonnosti poľnohospodárskeho podniku sa navrhuje (bodovo) zvýhodniť žiadateľov, ktorí sa zaviazu poskytnúť možnosť absolvovania praxe pre študentov poľnohospodárskych odborov, resp. v prípade investícií do využívania obnoviteľných zdrojov energie pre žiadateľa, ktorý sa zaviazá poskytnúť možnosť absolvovania praxe pre študentov odborov zameraných na poľnohospodárstvo alebo bioenergetiku.

V rámci podopatrenia, týkajúceho sa spracovania, uvádzania na trh alebo vývoja poľnohospodárskych produktov sa navrhuje (bodovo) zvýhodniť žiadateľov, ktorí sa zaviazu poskytnúť možnosť absolvovania praxe pre študentov potravinárskych odborov, resp. v prípade investícií do využívania obnoviteľných zdrojov energie pre žiadateľa, ktorý sa zaviazá poskytnúť možnosť absolvovania praxe pre študentov odborov zameraných na poľnohospodárstvo alebo bioenergetiku.

Integrovaný regionálny operačný program 2014-2020:

Stratégia Európa 2020 navrhuje rad iniciatív v oblasti vzdelávania. V iniciatíve „Mládež v pohybe“ vyzýva členské štáty „zabezpečiť efektívne investovanie do systému vzdelávania a odbornej prípravy na všetkých úrovniach“ a zároveň vyzýva „zlepšiť vstup mladých ľudí na trh práce prostredníctvom integrovaných opatrení zahŕňajúcich okrem iného usmerňovanie, konzultácie a učňovskú prax.“ Rovnako Národný program reforiem (NPR SR 2013) ukladá v oblasti školstva „zabezpečiť užšie prepojenie odborných škôl s praxou“, „zapracovaním prvkov duálneho školstva do systému odborného vzdelávania a prípravy v odborných školách“ a „uľahčenie prístupu dospelých k nadobudnutiu novej kvalifikácie na základe predošlej praxe alebo absolvovania vzdelávacích programov ďalšieho vzdelávania“.

Správa o stave školstva na Slovensku 2013 stanovuje úlohu v oblasti odborného školstva „zvýšiť kvalitu odborného vzdelávania a prípravy tak, aby jeho absolventi boli schopní bezprostredne po skončení štúdiu priamo vstúpiť do pracovného procesu“.

Za účelom zlepšenia a prispôsobenia podmienok odborného vzdelávania a prípravy potrebám trhu práce bude Integrovaný regionálny operačný program 2014 - 2020 (ďalej len „IROP“) podporovať investície do dostatočného a adekvátneho materiálneho a technického vybavenia (vrátane prvkov inkluzívneho vzdelávania) SOŠ, stredísk praktického vyučovania, školských hospodárstiev, stredísk odbornej praxe, ktoré umožňujú poskytovať vzdelávanie a rekvalifikáciu v súlade s požiadavkami trhu práce, s dôrazom na podporu a vznik centier odborného vzdelávania a prípravy.

V tejto oblasti bude IROP zabezpečovať nasledovné aktivity:

- obstaranie a modernizácia materiálno-technického vybavenia odborných pracovísk pre praktické vyučovanie, odborný výcvik, odbornú prax, celoživotné vzdelávanie, jazykových učební, dielní, knižníc, prednáškových a vyučovacích miestností na stredných odborných školách, centrách odborného vzdelávania a prípravy, strediskách odbornej praxe, strediskách praktického vyučovania a školských hospodárstvach a s tým súvisiace stavebné úpravy,
- obstaranie a modernizácia materiálno-technického vybavenia internátov a s tým súvisiace stavebné úpravy vrátane prvkov inkluzívneho vzdelávania,
- prístavba, nadstavba, stavebné úpravy a rekonštrukcia vonkajších a vnútorných priestorov a areálov stredných odborných škôl, centier odborného vzdelávania a prípravy, stredísk odbornej praxe, stredísk praktického vyučovania a školského hospodárstva, súvisiacich okrem iného aj so zabezpečením prvkov inkluzívneho vzdelávania a vybavenosťou pre širšiu komunitu centier odborného vzdelávania a prípravy,
- vytvorenie podnikateľského inkubátora - prístavbou, nadstavbou, stavebnými úpravami alebo rekonštrukciou vnútorných priestorov centier odborného vzdelávania a prípravy a nákup materiálno-technického vybavenia do podnikateľského inkubátora vrátane vybavenia vysokorýchlostným internetovým pripojením a informačnými a komunikačnými technológiami (ďalej len IKT).

- zvýšenie energetickej hospodárnosti budov stredných odborných škôl, centier odborného vzdelávania a prípravy, stredísk odbornej praxe, stredísk praktického vyučovania, školských hospodárstiev vrátane internátov.

Oprávnení prijímatelia pomoci sú vyšší územný celok, ústredný orgán štátnej správy, nezisková organizácia ako zriaďovateľ/zakladateľ školy, nezisková organizácia ako poskytovateľ všeobecne prospešných služieb v oblasti vzdelávania, cirkev a náboženská spoločnosť ako zriaďovateľ/zakladateľ školy, združenie ako zriaďovateľ/zakladateľ školy, združenie ako poskytovateľ všeobecne prospešných služieb v oblasti vzdelávania, stredná odborná škola v zriaďovateľskej pôsobnosti vyššieho územného celku, stredná odborná škola v zriaďovateľskej pôsobnosti právnickej osoby a špeciálna stredná odborná škola.

V prípade oprávnených prijímateľov vykonávajúcich hospodárske činnosti bude využitá schéma štátnej pomoci, resp. schéma pomoci de minimis v zmysle príslušných ustanovených pravidiel plne zodpovedajúcich legislatíve Európskej únie, ako aj ďalším dokumentom Európskej komisie v oblasti štátnej pomoci.

5.4 Zdravie a zdravý životný štýl vidieckej mládeže

5.4.1 Program školské mlieko

Možno konštatovať, že spotreba mlieka a mliečnych výrobkov na Slovensku je veľmi nízka. Od roku 1989 klesla ich spotreba z 220 kg na osobu a rok na súčasnú úroveň 152 kg, pričom odporúčaná ročná spotreba podľa odborníkov na výživu je 220 kg. V poslednom čase sa zaznamenáva mierny nárast spotreby kyslomliečnych výrobkov, syrov a smotany. S touto nízkou spotrebou mlieka sa Slovensko zaraďuje na posledné priečky v Európe.

Stravovacie návyky sa vyvíjajú už v mladom veku a sú často rozhodujúcimi faktormi ovplyvňujúcimi ľudské zdravie po celý život. Tieto návyky u detí ovplyvňujú nielen rodičia, ale aj samotná škola. Preto cieľom európskeho programu „Školské mlieko“ je podpora zdravia detí. Aby realizácia tohto programu bola plošná a mala masový charakter, najvhodnejšia realizácia je prostredníctvom školských zariadení. Takýmto spôsobom sa zabezpečí osvojenie si zdravých stravovacích návykov malých detí, žiakov základných škôl, ako aj študentov stredných škôl. Poskytovanie zdravých potravín, ku ktorým patrí aj mlieko a mliečne výrobky, mladým ľuďom na školách je pozitívnym a nevyhnutným krokom v rámci súčasného boja proti detskej obezite v Európe.

Finančné prostriedky na dodávanie mlieka a mliečnych výrobkov žiakom v školských zariadeniach poskytuje Európska únia a Slovenská republika zo štátneho rozpočtu.

V roku 2004, keď Slovensko vstúpilo do Európskej únie, sa začal realizovať aj program „Školské mlieko“. Vtedy sa do programu mohli zapojiť materské a základné školy a deti si mohli kupovať len mlieko a neochutené mliečne výrobky. V tom čase sa do tohto programu zapojilo približne 100 škôl.

S cieľom zvýšenia spotreby mlieka a zatriktívnenia tohto programu sa od školského roku 2008/2009 poskytuje mlieko a mliečne výrobky aj na stredné školy. Program ponúka stredným školám rovnaký prístup ako v prípade základných a materských škôl. Došlo aj k rozšíreniu sortimentu výrobkov o ochutené kyslomliečne výrobky, ktoré deti viac obľubujú.

MPRV SR i naďalej podporuje a realizuje Európsky program „školské mlieko“ s cieľom podporiť spotrebu mlieka a mliečnych výrobkov u žiakov a prispieť tak k zaisteniu zdravej výživy a súčasne vytvárať zdravé stravovacie návyky.

V školskom roku 2012/2013 (9. rok trvania programu) bola finančná spoluúčasť EÚ vo výške 638 579 € a SR vo výške 1 392 757 €. Celkovo sa dodávky mlieka realizovali do 1 863 škôl v hodnote 2 031 335,85 €.

5.4.2 Program školské ovocie

Program vznikol s podporou EÚ, keďže práve s nadváhou má momentálne problém asi 22 miliónov detí v celej únii. Hlavným cieľom programu je zmena stravovacích návykov detí.

Ide o zvýšenie konzumácie ovocia a zeleniny, prevenciu proti obezite, ako aj podporu domácej produkcie. Školské ovocie sa distribuuje do škôl, ktoré sa zapoja do programu formou desiaty. Program podpory dodávok ovocia a zeleniny do škôl sa realizuje na celom území SR, pričom prihlasovanie škôl je na dobrovoľnom základe. Cieľovou skupinou sú deti vo veku 3 – 15 rokov.

MPRV SR i naďalej podporuje a realizuje Európsky program „školské ovocie“ s cieľom podporiť spotrebu ovocia a zeleniny u detí a žiakov, vytvoriť určitú pravidelnosť v konzumácií a tým vytvárať zdravé stravovacie návyky už v rannom školskom veku a predchádzať chorobám z nadhmotnosti a obezity.

V školskom roku 2012/2013 (4. rok trvania programu) bola finančná spoluúčasť EÚ vo výške 2 536 966 € a tvorila 73 % prostriedkov EÚ. Z tejto sumy sa čerpalo 2 376 587, t.j. 93,7 %. Do programu sa zapojilo 1917 škôl a 393 851 detí a program zabezpečovalo 32 schválených dodávateľov.

V školskom roku 2013/2014 (5. rok trvania programu) - bola finančná spoluúčasť EÚ vo výške 1 891 050 € (73 %), ktorá bola doplnená z národného rozpočtu vo výške 600 000 €. Do programu sa zapojilo 2 358 škôl a 445 522 detí a ovocie zabezpečuje 34 schválených uchádzačov. Čerpanie zatiaľ nie je ukončené, predpokladá sa vo výške 100 % (z 2 491 050 €).

6. ZÁVER

Zmeny uskutočňujúce sa v rezorte pôdohospodárstva neustále prinášajú pre agrárny sektor nové výzvy, vyžadujú nové prístupy, a to predovšetkým v odbornej príprave mladých ľudí pre prax. Pre zachovanie odbornosti pôdohospodárskej výroby a podporu rozvoja vidieka je vplyv rezortu pôdohospodárstva v systéme odborného vzdelávania na celoslovenskej úrovni nezastupiteľný.

Je potrebné, aby do procesu reformy odborného školstva boli zapojení všetci kompetentní partneri, či už odborníci z praxe, pedagógovia, žiaci, rodičovská verejnosť ako i podniková a zamestnávateľská sféra.

Úspešne zabezpečenie odbornej prípravy, ktoré je základom pre kvalifikovanú pracovnú silu si vyžaduje komplexné riešenie a spoluprácu tak verejného, ako aj súkromného sektora. Rezort pôdohospodárstva bude i naďalej spolupracovať, v zmysle platnej legislatívy so všetkými zainteresovanými subjektmi pri riešení systémových otázok týkajúcich sa prípravy v stredných odborných školách pôdohospodárskeho zamerania.